

Abonamentul:

pe 1 an 5 cor.
pe 1/2 an 2:50
pe 1/4 an 1:25

ROMANIA:

pe 1 an 7 lei
pe 1/2 an 3:50

ȚARA NOASTRĂ

Redacția
și
administrația

SIBIU
NAGYSZEBEN
strada Morii 8.

Revistă politică-culturală

Apare săptămânal, sub conducerea unui comitet.

Un jubileu.

La popoarele înaintate, cari au avut norocul unor prielnice condiții de dezvoltare și se pot mândri cu tradiții culturale înrădăcinate adânc în trecut, jubileul de 7 decenii al unei gazete nu e un lucru neobicinuit. Se află ziare cu un trecut și mai vechiu, cum e de pildă în Germania „Vossische Zeitung“, întemeiată de librarul Joh. Michael Rüdiger pe la începutul veacului al XVIII-lea și ridicată la vaza, de care s'a bucurat mai târziu, prin *literatul Voss*, cătră sfârșitul aceluiaș secol.

Dar între împrejurările noastre de viață chinată și strivită, faptul că un ziar politic ca „Gazeta Transilvaniei“ s'a putut susține 70 de ani, pe lângă cea mai riguroasă observare a principiilor culturale și politice, de cari au fost călăuziți cei ce i-au dat viață — e de o importanță deosebită. De sigur, nu e numai o întâmplare, că tocmai la noi în Ardeal își prăznuiește acum jubileul de 7 decenii încheiate cea mai veche foaie românească din câte există astăzi, în oricare parte a țărilor locuite de Români. Ceva din hotărîrea nestrămutată, din îndelunga răbdare și stăruința îndărătnică a românimii ardelenice, se reoglindește par'că în această prăznuire.

Va fi interesant să amintim, că nici Ungurii nici Sașii nu au astăzi o foaie atât de veche, și astfel „Gazeta“ dela Brașov e cea mai respectabilă, ca vârstă, nu numai între foile române, ci în întreaga ziaristica Ardealului și a Țării Ungurești.

Vieța acestei foi e o parte însemnată din viața neamului nostru. Când eră mai mare trebuința de ea, când eră timpul suprem, să avem și noi o foaie politică, cum aveau de multă vreme, toate neamurile dimprejur, atunci zelul unui profesor tânăr dela școala negustorilor din Brașov, în alianță cu iscusința unui tipograf sas, ne-a dat „Gazeta de Transilvania“, începutul căreia poate să pară azi foarte modest înaintea celor ce nu țin samă de greutatea nespuse ale acelor timpuri vitrege. Dar foloasele, ce au rezultat pe urma acestui modest început, sunt foarte însemnate. Mulțimea de povețe economice și culturale, școala politică, ce o făcea indirect întemeietorul Gazetei, *Gheorghe Barițiu*, ideile sănătoase, ce răspândea neîntrerupt în cercul cetitorilor săi — toate acestea au contribuit într'o măsură hotărîtoare la trezirea conștiinții, la îmbărbătarea sufletelor și pregătirea unor vremuri mai bune.

Ceeace trebuia atunci, — cum trebuie și azi, și oricând — unei gazete, pentru a prinde teren și a se întări, eră înainte de toate o *personalitate*, care să se iden-

tifice cu interesele ei, s'o conducă, s'o îngrijască, și cunoscând bine trebuințele momentului, să știe afla toți factorii folositori, să știe câștiga și menține, prin colaboratori de ispravă, un public cetitor cât mai număros.

Această personalitate în primele decenii de existență ale „Gazetei“ a fost *Barițiu*, care a știut grupă o samă de oameni dintre cei mai aleși și mai pricepuți — bucuroși toți să lumineze poporul, în cele politice prin „Gazeta“, iar în cele culturale prin „Foaia pentru minte, inimă și literatură“. — Începând dela Andreiu Mureșanu, cel dintâi colaborator al acestor foi, dela harnicul Dr. Pavel Vasici și entuziastul Tincu Velia din Bănat până la savanții Cipariu, I. Maioreșcu, Aron Florian și Eliade „toți câți știau să poarte peana — ne spune Barițiu — simțiau plăcere a sta cu mica redacțiune în comunicațiune și scopul tuturor eră, ca pe lângă înaintarea literaturii să ne dăm și educațiunea politică, a cărei lipsă o simțiam foarte tare, mai ales, când reflectam în noi, că se poate să ajungem și epoce grele“.

Cu asemenea sprijin și mulțămită stăruinței de fier a redactorului s'a putut asigura viitorul acestor foi, cari fiind cetite pe de-arândul, în Ardeal ca și în principate, pregătiră cu încetul calea spre unitatea culturală a neamului.

După o viață de 10 ani apariția lor fû suspendată pe scurt timp, parte în urma turburărilor din 1848—9, parte prin voinicia cârmuirii dela 1850; dar sub îngrijirea lui *Iacob Mureșianu* (1850—1878) în curând ele se continuă iarăș „ca niște râulețe mici și line, răcorind, pe cât ajungeau, sufletele române însetate de o soarte mai bună“. În 5/17 Ianuarie a. c. s'au împlinit apoi 3 decenii, decând „Gazeta Transilvaniei“ stă sub conducerea actualului său director d-l Dr. *Aurel Mureșianu*, care a îngrijit cu sfințenie moștenirea — părintească și națională, ce i-a fost încredințată, și s'a străduit a o sporî și înaintă potrivit cerințelor vremii.

*

Cum vedem deci, în conducerea „Gazetei“ nus'au întâmplat în acest lung trecut de 7 decenii, decât 3 schimbări de persoane. Atitudinea politică și culturală a Gazetei a rămas însă neatinsă. Credincioasă tradițiilor bune, a purtat totdeauna lupta cea mai aprigă și desinteresată pentru dobândirea, iar dela 1865 încoace pentru *redobândirea* drepturilor noastre politice, pentru egala îndreptățire națională, pentru principiul liberei concurențe în cele culturale și pentru mântuirea culturii noastre românești. Dupăce pregătise arena de luptă și formase o opinie publică, pe care o stăpâneă singură, până la apariția „Telegrafului Român“ (1853), „Gazeta Tran-

silvaniei“ eră în adevăr „Gura Românilor“, cum o numise Treboniu *Laurian*. De atunci încoace n'a mai putut să aibă, firește, o stăpânire exclusivă asupra tuturor curetelor și voințelor, și s'au găsit mulți, cari dela 1865 începând nu se puteau nici decum împacă cu *politica pasivității*, susținută de „Gazeta“, pe care o invinuiu, că nu ține samă de realitatea împrejurărilor și de puținătatea forțelor noastre în o luptă politică atât de inegală. Cu o persistență neinduplecată a știut însă „Gazeta“ să reprezinte totdeauna, în mod demn, o politică națională radicală și intransigentă, având drept bază principiară continuitatea drepturilor din 1863, o continuitate analogă încâtva cu cea a drepturilor din 1848, cu ajutorul căreia Ungurii au reușit să facă la 1867 o restaurație atât de profitabilă pentru dânșii. Analogia eră însă atacabilă în un punct: disproporția dintre forțele, cu cari și-au știut Ungurii recâștiga și validită drepturile lor naționale și insuficiența puterilor noastre, lipsa de pregătire și situația noastră excepțională, pe care o accentuau necontentit politicienii *realiști*, cari țineau samă de împrejurarea fatală, că „driturile în privința noastră *altmintrelea* se talmăcesc, decât în privința altora“, (cum scrie Șaguna cătră Barițiu *) și exclamau îndurerați: „*Vana sine viribus ira!*“ ...

*

Mai târziu, fluctuațiile politicei militante au ridicat la suprafață alți oameni și alte ziare politice: „Albina“ lui Babeș, „Concordia“ lui Sigismund Pap și „Federațiunea“ lui Alexandru Roman, iar în timpurile mai apropiate „Tribuna“ din Sibiu și „Dreptatea“ din Timișoara.

Ziaristica noastră a început să răsune acum din mai multe coarde. Dar în întreg acest concert de glasuri și păreri „Gazeta“ a reușit să aibă în cele mai multe chestiuni politice o *opinie separată*, care izvoră din atitudinea ei istorică, totdeauna aceeaș: idealistă și neșovăitoare.

Ziarele amintite au apărut și dispărut, toate pe rând. „Gazeta“ însă — a rămas ca o stâncă neclintită, în vârtejul valurilor politice amenințătoare.

Această supraviețuire, se pare, că îndreptățește o direcție politică ca cea propoveduită și apărută de „Gazeta“ în lungul său trecut de șapte decenii, cu o rară consecvență și bărbăție. Încrederea fermă în viitorul neamului și nădăjduirea unor zile mai bune se desface din tot cuprinsul bogat al celor 70 de volume. Și de aceea, cu drept cuvânt se poate spune, despre „Gazeta Transilvaniei“, că „luptă bună a luptat, credința a păzit“ ...

Dr. I. Lușăș.

*) Cf. Barițiu: „Părți alese“ III. p. 566.

Intoleranța religioasă.

Nu de noi este vorba și de ale noastre năcazuri confesionale. Un caz special de intoleranță religioasă s'a ivit săptămâna trecută în Austria și toată presa de-acolo îl discută. Noi facem pomene de el numai ca de un simptom al vremii.

Un profesor de istoria dogmelor la Universitatea din Innsbruck, cu numele Wahrmond, unul din cei mai învățați oameni ai bisericii catolice în Austria, își țineă cursurile într'un ton mai liberal și nu-și făcea nici o taină din credințele sale, că Papa cu cei din jurul său prea merg departe când osândesc știința și literatura de astăzi. Wahrmond susținea între altele, că dintre multe dogme greșite ale bisericii catolice, ar fi și aceea privitoare la indisolubilitatea cununiei, spunând că prin nimic nu se poate dovedi, că divorțul dintre bărbat și femeie ar fi inadmisibil. În conferențe publice și într'o broșură scrisă frumos, numitul profesor făcea propaganda în jurul ideilor sale.

Deodată superiorii catolici se ridică împotriva lui, denunțându-l. Partidul catolic din Reichsrath începe a se agita. Censura îi suprimă mai multe pasaje din broșură. Însuș nunciul papal din Viena intervine pe lângă ministrul de externe, iar acesta pe lângă cel de culte, cerând suspendarea lui Wahrmond. Acesta este insultat de presă, trebuie să-și suspendeze cursurile. Parlamentul, țara întreagă se preocupă de broșura lui. Și iată deodată Austria în plin războiu religios.

Sfârșitul, firește, nu poate fi altul decât suspendarea lui Wahrmond și ajungerea lui la un mare renume, pe cum și la un mandat de deputat liberal. Învățătura cea mare din acest scandal va fi însă convingerea că cu tot progresul realizat de știință, luptele confesionale tot mai dăinuiesc, și intoleranța în cestiuni de religie n'a dispărut încă. Mai ales catolicii sunt aceia, cari veghiază la porțile dogmelor și nu îngăduie ma-

nifestarea credințelor individuale.

Dar naște întrebarea: este un bine pentru un stat, sau pentru un neam, când isbucnesc astfel de încercări pentru cestiuni platonice, când toată vieța de astăzi se întemeiază pe principii de ordin mult mai material?

Corbi albi... Până acum eră numai nume, Ludovic Mocsary, care a îmbătrânit bătând toaca la urechea durdului, povățuind pe bărbații de stat unguri să dea drepturi naționalităților.

În vremea din urmă s'au găsit mai mulți deputați unguri din parlament, cari au avut cuvinte sincere de aprobare a politicii ce-o poartă reprezentanții naționalităților în cameră. Au îndrăznit să dojenească chiar și atotputernica coalitie pentru politica agresivă ce-o poartă față de majoritatea cetățenilor din Ungaria. Pe unul dintre acești oratori, Coaliția nici n'a vrut să-l asculte... Slugile îngânfaților aristocrați și corupților capitaliști dela putere, cum erau să primească sfaturi cari sunt potrivnice poruncilor ce le au dela stăpâni?!

Presa noastră se bucură că specia *corbilor albi* a început să se înmulțească. Unele ziare încearcă să statorească și cauzele procesului de fecundație a acestui soi de bărbați politici maghiari. Ca la orice lucru bun, paternitatea meritelor se discută. Mai curioasă e străduința „*Telegrafului Român*“, care spune că mai cu seamă acțiunea începută de d-l *Dr. Babeș* și broșura lui *Argus* au contribuit la procrearea acestor simpatii pentru naționalități.

Am dori să știm odată hotărât, chiar din „*Telegraful Român*“, ce legătură, iertată sau neiertată, există între profetul „împăciuirii“ din Budapesta și între organul oficial al metropoliei ortodoxe române din Sibiu.

Dacă nu e cruțat d-l Babeș de desaprobaria opiniei publice românești, nu avem nici un motiv să cruțăm „*Tel. Rom.*“ sau chiar pe ori-cine altul care propagă idei oportuniste, periculoase pentru existența noastră națională.

Cerem curajul mărturisirii sincere, pe față, ca să ne știm orientă... și să putem *orienta* și pe alții...

Regulamentul camerei ungare. Revizuirea regulamentului camerei se apropie de sfârșite. În săptămâna trecută s'a încheiat desbaterea ge-

nerală. D-l deputat Maniu a dovedit cu o logică zdrobitoare că *revizuirea regulamentului e cerută numai de interesele de clasă ale feudalilor dela putere.*

Președintele Justh, cu *legea naționalităților* în mână a oprit pe șase naționaliști (Brediceanu, Petrovici, Vaida, Maniu, Skicak și Suciu) să-și țină cuvântul de încheiere, fiindcă n'au iscalit motiunile în ungurește, — iar legea naționalităților (XLIV—1868) spune că limba de desbatere a camerei este cea maghiară.

Ironia cinică a președintelui a stărnit hohote de râs și aprobări pe băncile coaliției. Pentru noi e un nou prilej de revoltă față de niște inconștienți cari fac haz de drepturile unui popor.

Deputații naționaliști în cursul desbaterii au dus o campanie energetică, nu însă destul de violentă față de asemenea atentate împotriva libertății... Pentru zădărnicierea astorfel de ilegalități feudale, cum e revizuirea regulamentului, sunt permise orice mijloace. Nu trebuiau să se fe-rească nici de obstrucția cea mai sălbatică... Așa, care e rezultatul energiei naționale, chel-tuită de deputații noștri în cursul acestei desbateri? Bătrânul Polyt ne răspunde: „*Am reușit să menținem chestiunea naționalităților la supra-față*“.

Rezultatul acestui rezultat e, pentru noi, isprava poliției din Arad. Și desigur vor mai urma și altele.

Lupta parlamentară numai atunci are înțeles, în felul intensiv cum se poartă astăzi, dacă poate obține și rezultate sau dacă poate pregăti terenul pentru obținerea acestor rezultate. Noi credem că în parlament, prin lupta parlamentară, nu se vor putea obține rezultate până când nu va fi pregătit mai întâiu terenul acasă printr'o astfel de organizare și printr'o astfel de întărire, încât alegătorii să fie în stare a răspunde la orice act de violență a guvernului, să-vârșit față de reprezentanții lui în cameră.

Vieța în București.*)

Cele din urmă zile de carnaval, după care li-se pune capăt balurilor și petrecerilor decolate obicinuite în anume localuri.

Când e gata să fie îngropat protectorul petrecerilor, toate societățile, mai mult sau mai

*) Intârziată din greșală.

FOILETON.

La Niș.

O iarnă timpurie m'a întâmpinat în orașul sârbesc Niș.

Umblasem luni întregi prin Peninsula Balcanică, fără să dau de orașe ca oamenii; tot uliți strâmte, case strâmbe, curți murdare, drumuri întortochiate. Mi-se urise cu târgurile și satele turcești, pe cari le cutreierasem atâta vreme. Aș fi vrut să văd stăzi curate, largi, case înalte, nopți luminate... și astea toate numai într'un oraș mai ca oamenii le puteam vedea.

Și când am aflat că trecând spre Sofia, mă voi putea opri o noapte la Niș, am simțit fericirea unei revederi cu lucruri nevăzute de multă vreme, fiorul ce ți-l dă o speranță spre împlinire.

Mă gândeam la bulevardele lungi, scaldate în baia globurilor electrice, la ferestrele mari, luminoase, la tramvaiele pline de lume, la mulțimea revărsată pe uliți, subt farmecul unei nopți senine, de toamnă întârziată, mă gândeam la cântecele țîsnite din dosul ușilor deschise în treacă...

Dar, dunga alburie din zare, ce vestește apropierea orașelor, nu se vedea. Umbre nefârșite se lăsaseră pe câmpiile sârbești, un vânt uscat răscolea fumul mașinei; un pui de frig răzbea printre crăpăturile ușilor.

Încep să plouă... Când mai aveam un sfert de ceas până la Niș, privii orașul. Lumina tot nu i-se vedea. Un șir de case mohorite, dormeau subt abureala ploaiei, amestecată cu fulgi de ninsoare.

Nici un șgomot.

Numai șuerul vântului și țărărirea apei, alergând pe coperișul vagoanelor, țâcănitul roților și din când în când oftatul prelung al mașinei.

Unde e larma din gările mari? Unde sunt hamalii grăbiți să-ți înhațe geamantanele din mână, hotelierii cari te întind din toate părțile?

În gara dela Niș, nu găseai tipenie de om.

Un felinar verde moțâia într'un colț, iar de departe, o lampă roșie, îmbătrânită, îi făcea cu ochiul. Într'un birou al gărei se ghicea lumină, dar nici o șoaptă măcar, nici o izbitură, nu venea dintr'acolo.

Imi venia să mă întorc iar în tren, dacă nu m'aș fi gândit la cei patru bulgari groși, cari mă afumaseră cu pipele o seară întreagă și cari, două clipe în urmă, râdeau dela fereastra vagonului, fericiți că ei nu trebuie să se dea jos, ca mine...

Într'un târziu, o mogâldeată se desprinse de lângă felinarul verde și se apropie de geamantane.

— Hotel Macedonia! imi șopti el — și încercându-și umerii cu un cufăr, porni înainte. Eșirăm din gară. În față, un lac întins, plin de

bășicuțe iar în fund, niște pomi înalți, întunecați, nemișcați. Căutai cu ochii o trăsură, un hamal. Nimic. Trecurăm prin mijlocul lacului, cu geamantanele la spinare. Sârbul găfăia și se vâetă că l-a cocoșat sarcina.

— Da ce-ai aici? Întrebă el mereu. Ce-ai aici? Plumb? Eu nu-i răspundeam, ci oftam, blestemându-mi nenorocul. Cotirăm pe lângă pomii cei mohoriți, — și în urma chelnerului dela hotel *Macedonia*, sfășind băltoacele din cale, străbătui o stradă lungă, dreaptă, mărginită de case frumoșele. Am rătăcit pe multe uliți, în noaptea aceea, sub ploaia amestecată cu ninsoare.

Sârbul, sâracu, înădușise.

După o vecinicie, o pată de lumină galbenă, prelungită spre casele vecine, scoase un suspin de ușurare din peptul chelnerului.

— Aici el oftă el.

În cafenea, fum și șgomot. Câțiva oficeri sârbi jucau biliard, iar alții, cu câte o față atârnată de gât, petreceau la mesele din fund, cântând române și vorbind lucruri de cari nu roșeau nimeni.

Pe un biliard umbrat, dormea un sârb cu picioarele goale; lângă sobă, un turc bătrân își ținea mâinile întinse, părând că se gândește la ceva.

Cum stă așa, indoit, mi-se pără că-l mai văzusem cândva... de mult... în gara din Constantinopol...

puțin „filantropice“, se grăbesc să-și dea „ultimul mare bal“ la care e poftit publicul bucureștean, spunându-i-se prin afișe mari, și în litere de felurite colori, câte minuni îl așteaptă acolo.

Ceice dau balul nu uită nimic. Și cu cât „cotilioanele“ și serpentinele anunțate vor fi mai „monstre“, cu atât va fi mai mare și numărul „neobosiților dansatori“ și „grațioaselor dansatoare“.

După felul cum se alcătuieste reclama, afișul, se poate aștepta oricine și la dările de seamă din ziare unde se pomenește numele „neobosiților“ și „grațioaselor“.

Ba, de ticluirea afișului atarnă adeseori și izbânda unor spectacole. Dovadă, succesul unei reprezentări dată la circ de o societate filantropică și nesuccesul alteia dată „pentru săracii capitalei“.

Directorul circului, chemat de un mare dregător să-i spue de ce a dat un câștig așa de mic reprezentării în folosul săracilor, a lămurit minunat taina. Neștiind bine românește el spunea:

— Eu nu stric domnule! Domnu dela societate facut. A scris pe afiș „danțește porcile, danțește porumbelele!“ (Dăntuiesc porcii, dăntuiesc porumbii). Dumnealui nu eu!

Se înțelege deci că cu atât va fi succesul mai mare cu cât vor dăntuși porcii mai îndrăcit... pe afiș! Afișul e totul și de aceea anume negustori din București se folosesc minunat de acest prilej de orbire a publicului spre a-i da une-ori lucruri proaste pe preț mare.

Scrie pe afiș „celebra cântăreață“ și incasează dela mulți naivi câte zece, cincisprezece lei de scaun. Și „celebra“ abia ar face față cerințelor unui „teatru de varietăți!“

Publicul s'a înșelat, a doua oară, își spune oricare, nu se va mai duce unde e reclama prea mare. Negustorii înhață însă sumele groase și răsând se gândesc la vre-o altă șiretenie.

Tot cu prilejul sfârșitului acesta de carnaval capitala a mai avut și o altă înfățișare deosebită, pricinuită de nunțile nenumărate celebrate pe la diferite biserici.

Mai în fiecare seară — e mai de „bonton“, cum se zice, seara — vezi trecând câte o nuntă două, în capelele elegante bucureștene.

Pe capra cupeului unde sunt mirii, tradiționalele luminări clipeșc fericite în mâinile câte unui purtător de noroc care stă lângă vizitii. Și toți ochii nuntașilor sunt la cele două luminițe de

care se zice că se leagă și moartea mai repede sau mai târzie a celor doi fericiți pe cari îi reprezintă. De se stânge întâiu facla mirelui, el moare mai de grabă, de se stânge a miresii ea intră mai întâiu în domnia vecinicii. Ce frumos e astfel intrupată în această credință poporală, bogăția de suflet a neamului nostru.

Nunta trece în șiragul de calești cu luminițele vestitoare de bine sau de rău. Și în ultima zi a carnavalului, „lăsatul de sec“, nunțile trec mereu, nenumărate. E par'că o întrecere de intrare în lumea realității a multor vise și speranțe de fericire.

Nunțile trec, încheindu-se cu val-vârtejul danțurilor și veselii chefurilor durate până în zori.

In ce privește sculptura și pictura noastră s'a făcut multă valvă în jurul unei noi societăți de artiști întemeiată de curând sub presidenția unui om politic. Din această nouă societate însă nu fac parte adevărații noștri artiști cari sunt întruți în „tinerimea artistică“ sau alții cari stau retrași. E vorba de pictorii Mirea și Obedeianu și de sculptorul Paciurea, câte trei lucrând răslețiți de cenaclurile artistice de azi.

„Tinerimea artistică“ pregătește obicinuita expoziție anuală care-i așteptată cu mare nerăbdare.

Incolo, în afară de două-trei expoziții de amatori ale d-lor Gropper, Beller, Calusd și aceea a bătrânului, vecinic tânăr, pictor de masive D. Eug. Voinescu, nimic nou, neașteptat în pictura și sculptura noastră.

În muzică „Carmen“ societatea noastră corală ce stă în fruntea tuturor celorlalte, și-a dat al doilea concert din iarna aceasta, în mijlocul unei însuflețiri firești la orice concert dat de această societate corală.

Pe lângă bucăți clasice de Brahms, Hübner ș. a., cântecele românești au strălucit în frumosul program al acestei sărbători muzicale.

Și alături de Vidu, a cărui „Negruță“ a plăcut atâta, s'au ivit nume nouă: I. G. Filip, Ganea, Victor Vasilescu, cu bucăți corale frumoase.

Lucrarea d-lui Vasilescu „Avram Iancu“ a impresionat mult în unele părți, cum e de pildă jalea Moșilor la pierderea marelui erou; cântecul armelor lui, sfârșit în accentele viforoase ale imnului „Deșteaptă-te române“, cum și sfârșitul bucății cu motivul din marșul popular al lui Iancu „Astăzi cu bucurie, Românii veniți...“

Succesul mare al acestui concert, pentru care nu se mai găseau bilete cu două zile înainte silește pe cei dela „Carmen“ să repete zilele aceste concertul de oarece lume multă dorește să-l asculte.

Un alt eveniment muzical a fost concertul simfonic dat azi la Ateneu, concert în care s'au executat cinci compoziții ale maestrului Castaldi, profesor la „Conservatorul de muzică“ din București. Orchestra a fost condusă de autorul însuși, care e un muzicant distins și dela care ne putem aștepta la lucruri de o mare valoare.

Această speranță ne-o îndreptățește poema simfonică „Marsyas“, țesută în jurul unei povești antice, lucrare de o mare putere armonică și de inspirație. Partea cea mai de seamă a ei e „Imnul lui Apollo“, domnitorul poeziei, un motiv inspirat care plutește asupra întregii lucrări.

Maestrul Castaldi, italian de origine, așezat de câțiva ani în țară, a avut o izbândă atât de mare că publicului par'că nici nu-i mai venea să iasă din sală.

Bucuria acestui triumf al unui bun compozitor ne e cu atât mai mare cu cât din școala tinărului maestru se ridică vre-o câteva talente din „Conservator“ isprăvindu-se astfel cu vorba că din Conservatorul nostru nu pot eși compozitori.

N'au eșit altădată, mulți ani, fiindcă n'a fost un meșter capabil care să simtă unde e talent

și unde nu, dar de aci încolo, ne putem aștepta și noi să iasă din „Conservator“ adevărați stăpânitori ai tainelor compoziției. Și asta mulțămimă maestrului Castaldi pentru a cărui muncă de profesor și activitate de compozitor nu ne putem bucura în destul.

N. Pora.

Persecuții. Cunoaștem cu toții cântecul nedreptății care în timpul din urmă ni se repetă așa de des. Poliția din Arad cere camerei ungare să suspendeze dreptul de imunitate al deputaților N. Oncu, V. Goldiș, Dr. I. Suciu și Șt. C. Pop, cari s'ar fi făcut vinovați de transgresiune, fiindcă n'au anunțat poliției înființarea biroului central de organizare al partidului național român din Arad. Camera ungară, fiind vorba de o viteză patriotică, a extrădat pe cei patru deputați, cari bineînțeles, vor fi și pedepsiți de poliția din Arad pentru transgresiune, iar biroul de organizare va fi desființat, până când nu va avea autorizația poliției să funcționeze sau poate chiar și statute în regulă aprobate de coalitia maghiară.

Această nouă hotărîre se întemeiază pe o ordonanță ministerială, care se referă numai la reuniuni, asociații etc. și care numai în Ungaria se poate aplica și la partidele politice.

E o curată bătaie de joc față de drepturile cetățenești asigurate în constituția țării.

Indrăzneala nemeșilor dela putere se reazimă însă și pe slăbiciunea noastră...

ȘCOALA.

Salvarea școalelor confes. în Zarand.

Așteptam cu încordare intrunirea sinodului protoprezbiteral al tractului Zarand, ca să văd, ce s'a lucrat până azi pentru salvarea școalelor noastre confesionale din tract. E vorba de 35 școale rom. gr.-or. Sinodul s'a întrunit la 27 Februarie n. în Brad. Protoprezbiterul tractual, om cu mare trecere în tractul său, a raportat. Și nu a fost un singur membru al sinodului p-pesc, care să fi fost mulțămimă cu cele auzite.

Protoprezbiterul tractual încă în luna Septembrie și Octombrie a. trecut a eșit în fiecare sat, a întrunit comitetul parohial, a sfătuit, a îndemnat, a arătat pericolul ce ne amenință biserica și neamul nostru, când vom perde școalele noastre confesionale.

Și rezultatul? Să-l mai spun? Pare-că un simț de rușine mă cuprinde, să pun pe hârtie care e rezultatul! O singură comună, Vaca s'a declarat că: „își susține școala confesională, și va dota pe învățător, conform legii apponyane. Dintre membrii sinodului se aud glasuri: și Bradul își susține școala poporală cu un învățător și o învățătoare, fără a reflecta la ajutor străin. La aceste glasuri protoprezbiterul reflectează că: „nu i-s'a făcut raport oficial“. Mai raportează președintele sinodului că: parohia Criscior, — cu preot altcum vrednic, zelos — care are 1114 suflete gr.-or.; apoi comuna, în bună stare: Tebea cu 1295 suflete gr.-or.; Băița cu bancă și 852 suflete, voiesc a-și susține școalele confesionale, dar cu ajutor dela Ven. consistor arhidiecezan. Vezi! așa! Comunele mici nu au din ce să-și susțină învățătorul, iară comunele fruntașe ca cele amintite, și vor mai fi și altele, iau a mână bățul cerșitoriei. În fața acestor constatări dureroase, cu drept ne întrebăm: așa e falnicul Zarand, despre care în cei doi ani din urmă s'a buciurnat atât de mult în gazete? Așa știu conducătorii oropsitului popor din Zarand, să-și însuflețească poporul, pentru mântuirea școalelor confesionale??

Dar să nu desperăm, să credem în o reculegere!!

Sinodul întreg a văzut, că nu e bine așa, și a simțit marea responsabilitate, ce ia față de generațiunea viitoare, dacă ar lăsa pradă școalele noastre confesionale dispozițiunii ministrului.

Fiindcă nu cunoșteam pe nimeni, mă apropiai de el. Și el își amintea de mine. Vorbirăm vre-un cias. Se plângea de sârbi. Zicea că de o săptămână de când stă în Niș, s'a învățat să-i cunoască...

— Mincinoși... Oameni răi... N'ai auzit ce-au făcut? Și-au omorât regele, regina... Așa se face?! Căni! Și mai zic de noi că suntem oameni sălbatici! Da noi nu ne omorim sultanul... noi nu ne-am omorât niciodată sultanul.

Și se uită cu ură la ofițerii cari sbierau la o masă de-alături.

...Pe la miezul nopții, cafeneaua începuse să se golească. Un ofițer trecu pe lângă noi, clătinându-se, eși din cafenea, într'o sală și când se întoarse, veni la noi.

Mie îmi întinse mâna și-și spuse numele. Apoi se uită la turc, rânjl, îl apucă de nas, îl smuci de câteva ori, îl binecuvântă și-i trase două palme.

Apoi, liniștit, se duse la masa de alături.

O flacăra ciudată fălăl în ochii bătrânului meu prieten.

Se ridică repede, galben, cu pumnii strânși, își roti privirea în cafenea, dar căzând iarăș pe scaun, își astupă fața în mâni, își plecă fruntea.

Și în barba cărunță i-se scurse o lacrimă.

Daniel Vodena.

Un avocat a propus și a fost sprijinit de 2 profesori că: „Sinodul să ia dispoziții și din nou să se facă încercare pentru salvarea școalelor din tract, și spre acest scop, protopresbiterul tractual va eși de nou în comune, însoțit de unul sau doi din membrii sinodului, dar numai acolo, unde vor fi invitați“. Adecă-te vorbind la dreptul s'a dispus ceva într'un mod atât de general și mi-se pare neprecis, încât tot lucrul va rămâne baltă, și numai acolo se va face ceva, unde conducătorii din comună își vor veni în fire în cele din urmă. Căci atâta e sigur, și din convorbirile private, și poate din exemple concrete, astăzi și cei orbi, ca și cei răutăcioși, și cei indolenți ca și cei buni dintre fruntași sunt convingși că: ministrul nu stă gata cu porumbi fripti ca să ni-i arunce în gură.

Ajunși aci, să ne punem întrebarea: ce e cauza, de parohiile gr.-or. din Zarand nu s'au declarat gata a-și susține școalele, cel puțin în comunele cele mai mari, și mai avute?

Rezultatul trist în ce privește susținerea școalelor și dotarea învățătorilor gr.-or. din Zarand provine, pe cât cunosc eu, și cunosc destul de bine fiecare comună din următoarele cauze:

a) Comitetele noastre parohiale, cari se întrunesc foarte cu greu, au fost cu totul nepregătite la eșirea protopresbiterului în comună. Preoții chiar nu erau în curent cu chestiunea susținerii școalelor noastre, și nu-și puteau da seama ce mare pericol ne așteaptă biserica și neamul, când școalele noastre vor cădea în mâni străine. Consistorul mitropolitan încă nu publicase „Instrucțiunea“ privitoare la executarea articolului de lege XXVII din 1907. Învățătorii noștri, cei mai de-aproape interesați, nu știau încotr'o să dea. Astăzi însă, când tipăriturile în două limbi au inundat școlile noastre, când învățătorii sunt siliți prin lege a purta în două limbi toate condițiile școlare, atât ei cât și directorii școlari văd în deajuns pericolul. Încă nu au primit nimic dela stat nici învățătorii, nici școalele noastre până azi și totuș suntem în curent că: susținerea școalelor confesionale pentru noi, e chestie de viață. Pierdem aceste școale, viața noastră națională va fi zguduită din temelie.

b) O altă cauză a rezultatului trist este antagonismul dintre preoțime și învățători. Încă tot mai sunt oameni cari văd cu ochi răi îmbunătățirea sortii învățătorilor, și acești oameni îi vedem nu numai în șirul preoțimii, dar și între laici. Cinste excepționale!!

Prea sau dedat unii din oamenii noștri a vedeă pe învățătorii săraci lipiți, și pare-că nu le vine bine, ca și învățătorii să-și primească ceea ce merită de mult. Câteva cazuri, despre cari posed date sigure, probează prea de ajuns cele zise.

În comuna Brad — centrul protopopiatului Zarand — se pune la ordine susținerea școlii populare, cu 2 învățători, din mijloacele proprii. Se primește ridicarea aruncului pe credincioșii gr.-or. dela 1,400 cor. la 2,000 cor., pe lângă alt ajutor dat dela biserică direct.

Oameni din popor primesc bucurosi ridicarea, își susțin școala sub orice împrejurări.

Ei! dar vine lucrul la frângerea pâinii! De când să se ridice salariul învățătorului, întru toate conform legii aponyane? Se face propunerea că: „din 1 Ianuarie 1908 să se ridice salariile învățătorilor conform legii și să li-se solvească regulat“.

Atât a fost destul pentruca însuși președintele comitetului, un domn Dr., să vină și să spună membrilor țărani din comitet că aici nu e vorbă de binele unuia, ci trebuie să fie vorbă de binele mai multora, drept aceea și face contrapropunere că: „salariile învățătorilor noștri se vor pune în curgere conform articolului de lege XXVII din 1907 la tot cazul dela 1 Iulie 1910; eventual și mai curând dacă starea materială-venitele ar permite aceasta“. În deșert s'au sculat dintre membrii episcopiei, și unii din comitet ca să-i arete rătăcirile

d-lui Dr. El așa vrea! Nu mai dă cuvânt nimănui, și declară propunerea dânsului de primită. Aceste se întâmplă la 12 Decembrie v. anul Domnului 1907.

Domnul Dr. s'a grăbit apoi, ca să plece la congresul profesorilor dela școalele medii, pentruca să facă propuneri, să ceară evartire în natură pentru profesori etc. etc.

Ei, dar cu poporul nu-i de glumit!

La 16 Decembrie v. 1907 se întrunește sinodul parohial din Brad. Și pe când d-l Dr. își petrecea în Budapesta, la congresul regnicolar al profesorilor, pe atunci în sinod i-se cetea grandioasa propunere. Se aude un murmur nedeslușit. Vorbește un singur membru al sinodului — un episcop — contra propunerii d-lui Dr., primită în comitet, și se primește cu unanimitate propunerea: „Intregirea alor 2 cvinevenale se pune în curgere cu 1 Ianuarie 1908; când și al 2-lea post de învățător va fi ocupat definitiv se va pune în curgere salariul fundamental atât învățătorului cât și învățătoarei câte 1000 cor. pe lângă evartir corăspunzător în natură“. Și d-nul Dr. nu a tras consecința, e tot președinte al comitetului.

c) Unii notari din cercurile pretoriale Brad și Baia-de-Criș, încă dela intrarea în vigoare a legii aponyane, au început a desmânta oamenii, membri fruntași de-ai reprezentanțelor comunale, că: nu au să plătească învățătorii, nu le pot ridică plățile, și statul va veni și le va da ajutor; astfel la eșirea protopresbiterului în tract unii din fruntași erau puși la cale, iară cei buni, și cu tragere de inimă nu erau în curent cu susținerea școalelor proprii. Astăzi însă în Zarand lucrurile s'au schimbat în favorul nostru încâtva.

Sunt 2 cazuri concrete, destul de explicative, despre cari regret că nu s'a scris până azi nimic în public. E vorba de comuna Orminda. Școala e dificilă. În loc de un învățător trebuie să țină trei. Biserica declară că nu va putea plăti trei. Comisiunea administrativă comitatensă se adresează la comuna politică. Ei dară și aici sunt toți aceiași oameni. N'au de unde să plătească. Reprezentanța comunală va fi suspendată, se vor alege alți oameni. Și în urmă tot comuna va plăti, — firește se va ruina materialicește. Statul însă nu voește a face școală de stat, ci șicanează pe oameni cu școală comunală. Tot astfel e comuna Ribița. Oamenii sunt șicanați să susțină și doteze școală comunală, statul însă nu voiește a da ajutor nici pentru susținerea școlii confesionale gr.-or. nici nu face școală de stat. Și putem fi siguri că în fiecare din cele vre-o 32 comune din Zarand — al căror număr de suflete trece azi peste 600 — statul nu va veni să ne dea ajutor, ci va forța comuna politică la susținerea școlii, și astfel la caz de indolență, ne vom trezi că tot noi vom plăti învățătorii comunali, numiți de ministru, în loc de a ne plăti învățătorii confesionali aleși de noi. Cine are urechi de auzit să audă, și cine are ochi de văzut să vadă, că nu avem de așteptat nimic dela nime, ci să ne încordăm puterile și ce avem să susținem cu orice jertfe. Sunt în Zarand 18 comune al căror număr de suflete variază între 800 și între 2000. Acestea ar trebui să premeargă cu exemplu, și lor le vor urmă și comunele mai mici numai fruntașii să fie oameni de inimă, altcum generațiunea viitoare cu drept ne va da numele ne „lași“.

d) E vecinică tânguiera pe aici, că poporul e sărac. Și sunt oameni, cari storc pe popor și tot ei îl hulesc și milogesc că e sărac. Dar eu nu cunosc un ținut în Ardeal unde să se stoarcă mai mult de pe spatulele poporului ca aici în Zarand. Și nu cunosc un ținut, unde să se învârtă atâți bani, chiar prin mâinile săracilor.

Dovadă e banca „Crișana“ care în anul trecut cu toată criza de bani a avut numărări în abundență.

Dovadă mai eclatantă sunt jidovii avuți, cari de 30 de ani încoace au roit în toate comunele din valea Crișului-alb și s'au îmbogățit.

Numai voință și bunăvoință pretindem dela cei puși în fruntea afacerilor bisericesti tractuale și poporul va urmă cu însuflețire. Cum vei însufleți însă pe cineva, când tu ești rece și indolent, așteptând tot mură 'n gură, acum când mai mult decât ori și când se așteaptă însuflețire generală!

e) Consistorul mitropolitan în „Instrucțiunea“ pentru executarea legii aponyane zice:

„Acele comune bisericesti, cari au mijloace suficiente și pot, să asigure încă de acum salariile învățătoarești“. Și câte comune sunt cari au, dar nu voesc să plătească acum ci trăgânează lucrul până în 1 Iulie 1910. Aceste comune produc demoralizare numai, și oamenii, cari pun la cale astfel de lucruri trebuie țințiți, ca publicul să-i judece.

Iată un caz dureros! În tractul Zarand învățătorii aplicați la școala normală susținută din fondul gimnazial din Brad, oameni, cari s'au angajat a ține gratis școala de analfabeți din Brad, apoi învățătorul dela școala normală din Hălmagiu, plătit tot din fondul gimnazial din Brad, toți 3 împreună au cerut dela comitetul gimnazial să li-se pună în curgere conform legii întregirile de câte 100 cor. la 2 cvinevenale și banii de cuartir cu cari de 15 ani sunt purtați dela Ana la Căiafa, fără a li-se da ceva. Și care fū rezultatul? Tot acelaș, ca și la comitetul parohial din Brad. „Reprezentanța va îngrijii de acoperirea salariilor dela timpul prescriș de lege adecă din 1 Iulie 1910 eventual și mai de grabă, îndatăce venitele fondului gimnazial permit aceasta“. Cei interesați au făcut recurs la consistorul arhidiecezan. Și apoi să te miri, dacă în tractul Zarand parohiile nu s'au declarat pentru susținerea școalelor, când în centru, în Brad se lucrează anapoda!!

Episcopul gimnazial, tot d-l Dr., președinte al comitetului parohial din Brad, face budgetul fondului gimnazial pro 1908 și dă informațiuni comitetului că: fondul gimnazial n'are de unde plăti cvinevenalele cerute de învățători etc., în realitate însă face un budget tendențios, în care pune salariul unui profesor la gimnaziu cu 1,600 cor., acesta însă va ocupa postul numai din 1 Septembrie 1908 și i-se vor plăti în realitate numai 333 cor. 33 fil. Mai adauge apoi în budget o mulțime de eșite, cari sigur nu vor eși; și ăst mod lucrând — în absența președintelui — și în urma informațiilor tendențioase îi succede a nu li-se vota învățătorilor întregirea cvinevenalelor și celălalte.

Ei bine! Ce să faci cu astfel de oameni, cari nu știu face deosebire între persoane și cauze sfinte?

Și dacă omul acesta ar fi din popor, un țăran ori un idealist, ai mai zice ceva; în realitate este: secretar, episcop, profesor și director gimnazial, membru în consiliu la „Crișana“, membru în comisiunea de supraveghiere la „Zărândeană“ — are 8 oficii — trage dela toate plăți, nu-i pasă de ordinele forului bisericesc și, când niște învățători pretind ce li se cuvine se face luntre-punte numai să-i șicaneze. Ce satiră amară! Și pentruca cinizmul să fie la culme, și publicul mai bine tras pe sfoară acest domn Dr. publică în nr. 3 al „Tribunei“ din 1908 următoarele: „Asigurat-s'a mersul moral al învățământului primar prin regularea salariilor învățătorilor din Brad și Hălmagiu, cari se solveșc din fondul gimnazial, întru toate conform legii“?!

Cât fariseizm!

Arătate cauzele rezultatului trist, ne întrebăm: ce e de făcut?

E timpul primăverii! Protopresbiterul tractual — nu unde va fi chemat — dar în fiecare parohie unde nu s'a declarat pentru susținerea școlii, va eși în fața locului, va țineă sinoade

parohiale extraordinare. Vor eși împreună cu dansul și alți fruntași cu tragere de inimă.

Consistorul arhidiecezan, cel puțin în câteva parohii să trimită un comisar din sinul său, carele se va putea convinge că: Zarandul încă nu e pierdut. Până în 1 Octomvrie 1908 totul se poate îndrepta. Orice amânare va avea rezultate triste.

Banca „Crișana“ din Brad, care de 17 ani cu mână largă jertfește pentru scopuri filantropice, și care în anul acesta a dat 17,700 cor., tot pentru scopuri filantropice, va fi — credem — pentru școalele din Zarand, o mamă bună, și darnică.

În acest an a dat pentru gimnaziu 8250, cor., pentru școalele din tractul Hălmașiu 500 cor., școalei din Brad 500 cor., apoi școalelor din Meșteacăn, Hertegani-Blăjeni 500 cor. Pe viitor școalele confesionale din Zarand se vor bucura în primul loc de atenția „Crișanei“.

Bisericele noastre sunt chemate fără doar și poate a-și da tot avutul pentru susținerea școalelor. A da numai atât ca și până aci, și a arunca totul în spatele poporului, asupra familiilor, ar însemna a ne despoia poporul. *Aliquis.*

Un congres al ziaristilor noștri. În cele mai de seamă ziare ale noastre s'a discutat în timpul din urmă chestia unui congres al ziaristilor din patrie. Cine ar putea trage la îndoială folosul real ce ar eși din o discuție a acestor campioni desinteresati și încercați? Împrejurările între cari trăim noi Românii sunt atât de grele și goana în contra ziaristilor așa de necruțătoare, că se impune neapărat o adunare a lor pentru ca să chibzuiască asupra unei mulțimi de întrebări de importanță deosebită. Cine se mai îndoiește că mijloacele de luptă ale presei trebuie perfecționate, că noue mijloace sunt de a se întrebuița pe viitor și că peste tot între luptătorii dela diferitele ziare trebuie să fie o legătură mai strânsă și să se observe o procedură unitară. Nu unul dintre cele din urmă motive ale adunării ziaristilor noștri, ar fi să chibzuiască asupra asigurării viitorului lor și a familiilor lor. Un congres al ziaristilor noștri se impune.

— Ca un fel de coincidentă îmbucurătoare cu pasul de mai sus „Gazeta Transilvaniei“ scrie că va depune venitul curat al numărului ei jubilar pentru înființarea unui fond spre ajutorarea și sprijinirea ziaristilor și scriitorilor români dela noi. „Să sperăm — cum scrie „Gazeta“ — că toți Românii de inimă din patru unghiuri, vor aproba pasul nostru și ne vor da sprijinul lor“...

ECONOMIE.

Un memento!

Cu înmulțirea motivată și nemotivată a băncilor noastre, tot mai adeseori ni-se înbie prilejul să ascultăm ori să cetim recriminații fie pentru motivele de înființare, fie pentru felul de conducere ale acelor.

Incontestabil, că foarte multe din aceste recriminații izvoresc ori din râncoari personale și pătimase ori din nepătrunderea lucrurilor și ca atari nici nu pot fi onorate cu interesul publicului mare. Mai ales că fiind vorba de bănci, de care sunt legate atâtea afaceri și care înbie atâtea favoruri materiale, ce ușor pot fi invidiate și dorite și de alții, nu să poate face judecata pe temeiul vorbirii bătrâne: „de unde nu-i foc, nu iasă fum“.

Cu toate acestea, în timpul din urmă când înființarea de bănci amenință să ajungă aproape manie fie pentru advocații tineri fie pentru speculanții bătrâni de diferite tagme și date — între recriminările ce să fac găsim cu durere tot mai multe îndreptățite.

Să impune dar un control mai sever, o urmărirea mai amănunțită asupra ce și cum să face

sub haina naționalismului, în care ne place să vedem și chiar să punem băncile noastre.

După-ce acest control, deocamdată nici nu e de dorit să treacă peste marginile controlului moral și social — nu putem avea decât cuvinte de mulțumire pentru d-l Parteniu Cosma, directorul primului nostru institut de bani „Albina“ din Sibiu, care în numărul 11 al „Revistei Economice“ publică la loc de frunte un articol, de o importanță capitală în toropeala asta a lipsei de control moral, în temeiul căreia să încumetă atâtea satisfaceri de mici și nejustificate daraveri personale, sub scutul hainei, ce împodobește băncile noastre.

Dăm în întregime articolul d-lui Cosma, ca un memento pentru toți câți altcum înțeleg rostul băncilor noastre, decât ca acele să fie un factor obștesc pentru înaintarea economică obșteană — a poporului nostru.

E un memento de care e consult să se țină seamă — până mai este vreme.

Iată articolul din vorbă:

Incompatibilitatea și nepotismul la bănci.

Un acționar al „Racoțanei“ din Șeica-mare, raportând în „Gazeta Transilvaniei“ despre cursul adunării generale, care s'a ținut în 22 Februarie a. c., are unele nedumeriri relativ la alegerea direcțiunii și la urcarea salariilor funcționarilor institutului, și cere deslușiri dela „factorii binevoitori ai institutelor noastre“, mai cu seamă dela „Solidaritatea“, la întrebările:

1. A fost corect că s'a înzistat a se alege în direcțiune dintre 7 membri — 5 oficianți?

2. A fost corect ca direcțiunea astfel compusă să urce salariile funcționarilor?

„Solidaritatea“ ca institut ale cărui dispoziții nu pot altera legea comercială nu poate da răspunsul ce l-ar dori acționarul „Racoțanei“ pentru că legea comercială este absolut liberală în această privință și nu stăpânește incompatibilitate între calitatea de membru al direcțiunii și între cea de funcționar al institutului. Deci eu ca președintele ei nici nu mă simt obligat a convoca direcțiunea, ca ea să-și spună verdictul în chestiunea sulevată.

Chestiunea însă este foarte ponderoasă și merită ca băncile noastre în interesul solidității lor să se ocupe de ea cu toată seriozitatea, cu atât mai vârtos că — durere — și băncile românești pot înregistra câteva cazuri regretabile, de când cu și fără necesitate, adeseori din interese familiare sau din interesul aspiranților la postul de director salarizat, se sporesc ca ciupercile și acolo unde nu bănci râvnitoare la dividendă, ci însoțiri Raiffeisen ar trebui să se înființeze.

Din aceste motive, eu ca cel mai bătrân și poate și cel mai vechiu între directorii executivi ai băncilor românești, îmi iau voie a-mi da părerea individuală asupra întrebărilor din chestiune.

Vederile mele sunt intrupate în statutele actuale ale „Albinei“ și în praxa observată la acest institut.

În anul 1886 când am devenit directorul executiv al institutului eram membru al direcțiunii.

Nime nu mi-a pus condițiunea ca să renunț la postul de membru al direcțiunii, și în situațiunea de atunci a institutului nici nu putea fi vorba de astfel de condițiuni, dar devenind funcționar, eu însumi am considerat incompatibil postul de funcționar, care după natura lucrului are să fie controlat în activitatea sa și eventual disciplinat de direcțiune — cu postul de membru al direcțiunii, — și am renunțat la acel post.

Între membrii direcțiunii erau atunci în viață fondatorii Iacob Bologa, Ioan Hannia și Ioan Popescu, încurși între sine. Ba nu sunt nici chiar între membrii direcțiunii și între membrii comitetului de supraveghiere, cari ca mandatarii

acționarilor au datoria să controleze și activitatea direcțiunii, din care motiv d-l arhimandrit Dr. Ilarion Pușcariu, chiar în luna trecută a renunțat la postul său de membru al comitetului de supraveghiere, îndată ce s'a ales prin direcțiune fratele D-sale, domnul Iosif Pușcariu, membru în direcțiune.

Membrii direcțiunii nu au voie a mijloci împrumuturi dela institut.

Nici membrii direcțiunii, nici ai comitetului de supraveghiere, nici funcționarii institutului nu se pot bucura de credit personal până când sunt în serviciul institutului (§. 60 din statute).

Oficialii institutului nu sunt înrudiți nici între sine, nici cu membrii direcțiunii.

Directorul executiv este referentul tuturor obiectelor supuse deliberării direcțiunii, afară de cele privitoare la persoana sa, dar firește nefiind membru al direcțiunii nu are vot decisiv.

Mai mult îl supără precum se vede pe dl acționar al „Racoțanei“ fapta că noua direcțiune constituită în majoritatea sa din oficiali, a urcat salariile oficialilor, va să zică, că oficialii înșiși și-au urcat salariile proprii. Dar pentru curmarea acestui rău nu cere stabilirea incompatibilității între postul de membru în direcțiune și între cel de funcționar al institutului, ci ar voi să modifice numai §-ul din statute, care dreptul de a numi și a salariza pe funcționari îl pune în competența direcțiunii, voind dansul a rezervă acel drept pentru adunarea generală a acționarilor

Această medicină ar fi mai rea decât morbul. Pentru că soarta ori-cărui institut financiar atarnă dela hărnicia, diligența și onestitatea funcționarilor săi.

Adunările generale, dela ai căror membri nu se cere altă calificatiune, decât posesiunea a cel puțin unei acții, întruniți odată pe an, nu pot fi mai competenți a aprecia calificatiunea candidatului de funcționar și hărnicia, ce-l învrednicește de un anumit salariu, așa de bine ca direcțiunea, care îl controlează mereu și care având dreptul disciplinar asupra funcționarului, în puterea legii este răspunzătoare și moralicește și materialicește pentru faptele și omisiunile aceluia.

În cazul concret însă, unde 5 din 7 membri ai direcțiunii sunt funcționari, și eu îi dau toată dreptatea acționarului reclamant, pentru că în faptă înșiși funcționarii și-au urcat salariile proprii.

Aceasta și după părerea mea, este un abuz de putere, care micșorează autoritatea direcțiunii în ochii celor ce în interesul institutului doresc să o vadă la înălțimea chemării sale.

Dacă salariile funcționarilor dela „Racoțana“ nu mai sunt corăspunzătoare recerințelor timpului, dacă nu sunt în proporție dreaptă cu munca prestată de funcționari, și dacă institutului în dă mâna ca să numai pretindă și jertfe materiale dela funcționarii săi, cum la început sunt nevoite toate institutele să o facă, — atunci funcționarii n'au decât să se mulțumească cu sfera lor de activitate, să înceteze a fi deodată și subordinat și stăpân, să renunțe la postul de membri ai direcțiunii, — și apoi cu drept cuvânt pot cere ameliorarea situațiunii lor materiale.

Știu eu că nepotismul, care deopotrivă are urmări funeste — precum la biserică așa și la bănci — nu se poate deodată curmă la toate băncile, pentru că toate sunt întemeiate prin un grup de oameni între cari sunt mulți înrudiți între sine, ba unele sunt chiar familiari; dezastrele provocate de acest nex familiar însă, mai vârtos la institutele străine, de cari aproape zilnic se ocupă publicistica, pot fi motive suficiente pentru băncile române, ca să se nizuiască succesiv a curmă și acest rău. Dar pe celalalt, adică, ca să nu tolereze ca aceleași persoane în același timp să fie și funcționari și membri ai direcțiunii institutului — îl pot curmă când voiesc.

Acestea sunt vederile mele cu privire la chestiunile sulate de un acționar al „Racoțanei“.

Rog pe „Gazeta Transilvaniei“ ca, — dacă nu o supără, — spre a satisface dorinței reclamantului, să binevoiască a reproduce acest articol.

Parteniu Cosma,
directorul executiv al „Albinei“.

CORRESPONDENȚE.

Teologi gr.-catolici români eliminați.

Ni-se scrie din Oradea-mare, cu data de 4/17 a curentei:

Teologii români dela seminarul romano-catolic de aici: *Ptancu, Pataki, Lupeanu și Alexandru Pop* au fost eliminați ieri, prin o sentință a direcțiunii seminariale, adusă și executată, cum am zice: *stunte pede*.

Despre împrejurările cari au determinat direcțiunea să aducă această sentință, și să o execute — dupăcum veți vedea — cu o rigoare, ca pentru făcătorii de rele, am aflat următoarele:

Teologii dela seminarul romano-catolic din Budapesta au redactat o adresă (despre natura adresei nu sunt informat) către *papa* dela Roma. Adresa aceasta a fost trimisă, între altele, și la seminarul rom.-cat. din Oradea-mare, pentruca să o iscălească și teologii de aci.

Pomeniții patru teologi români, din considerație, că în adresă se vorbește în numele „teologilor romano-catolici maghiari“, au denegat subscrierea ei.

Clericul care purtă adresa spre semnare pe la colegi, a denunțat rectorului pe cei patru români. Și după un cias, rectorul le-a comunicat sentința de eliminare, provocându-i ca imediat să-și strângă calabalcul și să iasă din seminar.

Înviniții au mărturisit, că ei nutresc cuvenita înaltă venerațiune față cu sfântul părinte dela Roma, socotesc însă că adresa nu vorbește și în numele lor, de aceea n'au aflat de lipsă să o subscrie.

Neinduplecabilul *pater „misericordios“* le-a răspuns, că de mult îi are la răvaș ca pe niște răzvrățitori valahi, și i-a scos formal la stradă pe clericii români.

Tinerii consternați au alergat atunci la canonicul *Lauran*, rugându-l să se întrepună pentru ei la rectorul. Faimosul *canon* național s'a năpustit atunci asupra bietilor prigoniiți, și zvrăzind după ei cu epitetele de *schismatici și eretici*, i-a scos afară.

Neavând cui să se mai plângă, nici unde să petreacă noaptea, cei patru teologi au plecat încă aseară către casă.

Ilustritatea Sa episcopul *Radu*, petrece în străinătate pentru căutarea sănătății. Bine face! Căci o constituție slăbuță ca a Ilustrității Sale, are nevoie de grije. Nu cred însă, că ar fi avut folos nici de d-sa teologii români. Căci oricât ni-l laudă preoții lui, pentru energia ce ar fi manifestând. Sa în intrunirile episcopilor papistași, cu pumnul în masă, — eu nu voiu uită niciodată acea caracteristică declarație ce a făcut acest vlădic românesc atunci, când a fost tras la răspundere, pentrucă la festivitatea introducerii sale în scaunul episcopesc de aici, a invitat numai clerul papistașesc, iar pe românii de altă lege i-a ținut departe de această sărbătoare.

Inspiratul Ilustrității Sale a răspuns atunci, că românii greco-catolici sunt alcătuiți din *suflet* și din *trup*. *Sufletește* sunt strâns legați de *catolici*, și numai *cu trupul* sunt români. Iar sărbătoarea lor fiind pur spirituală, românii ar fi fost o notă discordantă într'însa.

Vor fi, cred, români „ignoranți“, cari nu știu, ce caută tineri greco-catolici români în seminarele *rom.-catolice* ungurești. Acestora le spun, că vlădicile gr.-catolice române, chiar și cele cari au seminarii proprii românești, trimit în fiecare an 2—3 clerici mai distinși în seminariile rom.-catolice din Pesta, Oradea, etc., unde apoi acestor tineri le este interzisă vorba românească și cetitul românesc.

Că ce folos are nația și biserica noastră românească de preoți astfel crescuți, mi-ar plăcea să ni-o spună vre-unul din fruntașii bisericii gr.-catolice s. p. d-l Dr. Augustin Bunea.

În fine vor fi și de aceia români suciți la cap, cari își vor pune întrebarea: ce e cauza, că lângă reședința celui mai bogat vlădic românesc nu este seminar teologic? Căci acest seminar n'ar costă mai mult decât un sfert din suma care s'a cheltuit cu modernizarea palatului fericitului episcop *Pavel*. Și dacă actualul vlădic din Oradea ar da din venitul lui anual suma recentă pentru susținerea acestui seminar, Măriei Sale tot i-ar mai rămâne o sumuliță anuală, pe care nu ar da-o schimb pentru toată suma cât fac laolaltă plățile tuturor vlădicilor români din Ungaria și Transilvania.

În chipul acesta zic și eu, că nemărginitele moșii ale vlădicului din Oradea ar fi o binecuvântare pentru neamul nostru.

Altfel ele sunt bătaia lui D-zeu pentru noi.

Glasul poporului.

Poporul de rând își ridică glasul său adeseori contra acelora, cari se pretind „inteligenti“ dar prin purtarea lor comit lucruri, cari din punct de vedere etic și național sunt „lucruri slabe“. Acela care a cercetat mai de aproape starea sufletească a poporului în acele cazuri a putut constata mai cu seamă reacțiunea poporului contra moravurilor importate dela streini.

Din zi în zi auzim tot mai mult despre „greșeli“ cari provin din partea preoților și învățătorilor noștri, contra cărora plugarii se plâng adeseori la locurile competente, dar fără a fi băgați în seamă. Se întâmplă că plânsorile lor nici atunci nu sunt luate în seamă, când se publică în presa noastră.

Nu începe în acest articol să arătăm acele momente de înrudire, încuscire, împrietinire și a. m. d. cari vor fi determinat pe „puternici“ dela unele consistoare să rezoalve asemenea plângeri ad calendas graecas, și să aducă sentințe cari nu corespund dorinței poporului. Constatăm numai, că presa noastră nu e luată în seamă și că nu i se dă însemnătatea care se cuvine.

În Bosnia-Herțegovina îndată ce apare o notiță despre vr'un amplotat, profesor, învățător, notar, jandarm, finanț, pădurar etc. al guvernului, fie chiar în ziare din cele mai mici și neînsemnate, se pornește din partea guvernului țării îndată cercetare în acea afacere și se trage la răspundere organul respectiv. Consistoarele sârbești din Bosnia-Herțegovina procedează asemenea, când apar notițe despre organele spirituale, și nu odată cetim rectificări în ziarele sârbești din partea consilierilor consistoriali, în numele consistorului.

Autoritățile bisericesti-școlare românești nu-și bat însă capul cu aceea, ce se scrie în ziarele noastre, poate de aceea, că văd că și alții fac asemenea. Dar acest procedeu e fals! „Acea ce tu pretinzi dela alții să-ți facă tie, fă și tu altuia“. Numai în acest mod vom putea sană moravurile, cari mereu copleșesc pe așanumiții „pioniri ai culturii noastre“, și vom delătura răul la început.

Ca să ilustrăm amintitele momente aducem cazuri concrete. În an. 1905/6 s'au plâns poporeni din comuna *Glogon* (tractul *Panciova*) la consistorul episcopesc din *Caransebeș* contra fostului lor paroh (astăzi mort). Când aceste plângeri n'au ajutat nimic, au apărut plângerile lor în „*Poporul Român*“ din Budapesta — fără să-și fi ajuns scopul. Acuma cetim în „*Țara Noastră*“ Nr 9 că existența bisericii române din *Panciova* e în primejdie, în urma purtării scandaloase a preotului *Iancu Cerbu*, contra căreia s'au plâns poporeni de mai multe ori la consistorul din *Caransebeș*, dar fără folos.

Noi cari cunoaștem lupta Românilor pentru existența națională în partea sudvestică a Bănătuului, unde sârbizarea neamului nostru n'a încetat

încă, ci din contră progresează din zi în zi, suntem îngrijorați de soarta bisericii române din *Panciova* și peste tot de soarta românilor în acel colț al țării. Afară de aceste nu vedem aceea disciplină în biserica noastră ortodoxă-română, fără care nici pace în biserică nici cinste înaintea neamurilor conlocuitoare pentru biserica noastră dreptcredincioasă nu poate fi.

Dacă consilierii consistoriali din *Caransebeș* ar fi înțeles chemarea lor, nu s'ar fi serbizat comunele românești *Sefcherinul* (lângă *Glogon*) și *Borcea* (lângă *Dunăre*, către orașul *Semlin*), — nu ar progresa serbizarea în comunele *Satul-nou*, *Doloave* etc. În *Satul-nou* și *Doloave* nu dai de Român, care știe vorbi bine românește, sau care să nu-și fi serbizat numele. În comuna *Glogon* care numără 1000 de Români, de o stare materială foarte bună, s'a statificat școala românească anul trecut, acolo nici un Român nu e membru la despărțământul „*Astrei*“. Vre-o petrecere, concert, sezătoare literară românească, reuniune de cântăreți români la *Glogon*, *Ofcea*, *Panciova*, *Satul-nou*, *Doloave* etc. nu s'a pomenit. Limba românească nu e nici într'o parte a Ungariei atât de neglijate, ca în aceste părți ale Banatului. Limba sârbească e introdusă în conversație, la invitări, pe afișuri în intruniri și chiar țaranul român când târguește în oraș dela meseriași Sârbi vorbește sârbește!

Această stare tristă a Românilor din comitatul *Torontalului* e urmarea neglijenței factorilor competentei, a „inteligentei“ și peste tot a nepăsării domnilor dela *Caransebeș*, cari în loc să trimită în aceste părți expuse sârbizării, preoți Români neaoși, trimit acolo pe Dan ori Bran, numai dacă e „teolog absolut“ sau dacă e înrudit cu N. N. dela consistor. Pe acești domni li preocupă apoi grija de a strânge avere multă, de povățuirea poporului și întărirea lui economică și în cultura națională română nu-și bat mult capul.

Nu putem câștiga aceea ce s'a pierdut, dar putem salvă, ce e pe cale de a pieri. Pentru aceasta se cere însă o mână tare, care va îndreptă cursul smintit și care va inaugura acea lucrare națională, care are în vedere integritatea neamului. Trebuie mai departe o apropiere cinstită de popor, printr'o simțire a nevoilor și plângerilor acestuia. Păcătoșii timbrați în public și exchiși din societatea bună, îndată ce nu vreau să se căiască și îndrepte. Să fim drepti cu acei cari merită dreptatea și riguroși cu acei cari își pun interesele personale mai pe sus de interesul național. La această lucrare ne va ajuta și presa noastră, care merită mai multă atențiune din partea „domnilor“ și sprijinul cel mai mare din partea tuturor Românilor.

Sarajevo, 1/14 Martie 1908.

Teodor Filipescu.

Discursul d-lui deputat Maniu. Ultimul dintre deputații noștri, care a vorbit la dezbaterile propunerii referitoare la modificarea regulamentului camerei a fost d-l Dr. Iuliu Maniu, care a arătat că națiunea e în contra înăsprii acestui regulament, că înăsprirea atacă libertatea cuvântului, că propunerea lui Nagy Emil e mult mai rea în această privință decât a lui Tisza, că parlamentul actual n'are dreptul să mai aducă alte legi, decât reforma electorală pe baza sufragiului universal și că înăsprirea regulamentului e condusă de șovinism. Arată mai departe că dacă reforma dreptului electoral se face astfel ca să ocrotească interesele tuturor, nu e exchis că partidul naționalităților și-ar schimba ținuta politică. Face propunerea ca proiectul să fie luat dela ordinea zilei. Vrând să se ocupe și de chestia naționalităților nedreptățite prezidentul nu-i permite să continue pe această temă. Protestează contra faptului că tot ce se face în Ungaria se face în interesul unei singure rase. Arată că naționalitățile sunt nedreptățite și în chestiile militare și că în cazul când oștirea ar deveni un instrument de maghiarizare, aceasta s'ar răzbuună asupra inșăș oștirea,

care, frământată de chestii naționale ar deveni incapabilă de luptă. Spune în fine că programul naționalităților e cel mai liberal și tinde la dezvoltarea tuturor popoarelor.

Programul de lucru

al Comitetului central al „Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiu“ pro 1908, stabilit în ședința din 7 Martie n. 1908.

1. Pentru studiarea referințelor economice din comune se vor ține întruniri agricole în comuna Săsăuși, Jina, Turnișor, Glimboaca, Șugag și Cârpeniș.

2. Pentru promovarea culturii vitelor de rassa aleasă, se va ține în comuna Săcel o expoziție de vite de prăsilă (a 18-a), împreună cu împărțire de premii în bani.

3. Se va procura și sorta o vițea de rassa „Pinzgau“ curată între membrii cu locuința în Pianul român, iar o a 2-a vițea, revenită Reuniunii din reproducțiunea (prăsilă) unei vițele dăruite în anii trecuți, se va sorta între membrii din Mohu.

4. Se va acorda (da) proprietarilor mici anume pentru procurarea de vite și alte animale de prăsilă împrumuturi cu 5% interese, replățile în 4 rate semestrale.

5. Pentru îmbărbătarea economilor la cultivarea nutrețurilor măiestrite, între membri se vor împărți în mod gratuit semințe de trifoi, de luțernă, și de napi de nutreț. Totodată se va mijloci pentru obște procurarea de semințe mai bune și mai ieftine, semințe de nutrețuri, de verdeturi (legume, zarzavat), de flori etc. Membrii împărțiți în trecut vor face bun serviciu raportând comitetului despre modul de purcedere la cultura acestor plante și despre rezultatul obținut.

6. Se va scoate eventual în tipar broșura „Nutrirea vitelor, sau îmbunătățirea mijloacelor pentru nutrirea vitelor preste tot și îndeosebi în anii de secetă“, pentru a cărei scriere e publicat concurs cu premiu de 100 cor.

7. Pentru a înlesni cultura pomilor se vor împărți mai multe mii pădureți de meri, peri, pruni, cireși, vișini, gutui, etc.

8. Membriilor cu locuința în Șura mare li se dăruiește câte 1 altoi măr pățul, care se va planta, prin anume trimiși, în grădina fiecăruia.

9. Un curs de pomărit se va ține la școala economică a consistorului arhidiecezan din Sibiu.

10. Dacă anul va fi favorabil cultivei poamelor, în comuna Avrig, sau în altă comună centrală din comitat, se va aranja o expoziție de poame (a 5-a) împreună cu împărțire de premii în bani și diplome de recunoștință.

În același timp se va pune în lucrare și cuptorul de uscat poame sistem „Cazenille“, ce este zidit în Săliște.

11. În scopul răspândirii cultivei de animale de soi ales, se vor distribui între membri galige, stupi, coșnițe și unelte pentru albinărit etc., se vor procura rămători de soi ales și se vor vinde între membri, în condiții avantajoase etc.

12. Pentru cunoașterea istoricului comunelor, apoi a stării materiale a locuitorilor, a uneltelor economice folosite în trecut și acum etc. — se vor escrie premii pentru cele mai bune monografii ale comunelor din comitat.

13. Pentru cunoașterea referințelor igienice ale populației, cum sunt locuințele, hrana curățenia, îmbrăcămintea, indeletnicirile etc., în comuna Poiana se va aranja o expoziție de copii (a 3-ia), împreună cu împărțiri de premii în bani.

14. Se vor organiza comițiile agricole din diferitele centre ale comitatului cu chemare între altele de a stabili cauzele decreșterii relative a populației și de a afla mijloacele de delăturare ale lor.

15. Direcțiunile însoțirilor noastre de credit sătești sistem „Reiffeisen“ cum și cele ale tovărășiilor agricole sunt rugate a raporta despre lucrările săvârșite în 1907 și a arăta eventualele îmbunătățiri intrate în viața comunei dela înființarea însoțirii.

Totodată se va lucra la alcătuirea de cât mai numeroase de asemenea însoțiri.

16. Se va lucra la desăvârșirea școlii practice economice din Săliște și se vor sprijini alcătuirile de școale de pomi comunale.

17. Se va lucra la augmentarea colecțiilor de păpuși, chimate a conserva și răspândi portul original al țăranilor noștri.

18. Adunarea generală pentru anul 1907 se va ține în comuna Cornățal.

19. Se pun la dispoziție spre folosire plugul sistem Sack, grapa de fânate și alte eventuale unelte economice. Acestea unelte la dorință se pun și în vânzare.

20. Cum Reuniunea în 1912 împlinește 25 ani de existență, comitetul se va ocupa de pe acum cu felul de sărbare al acestui rar aniversar din viața așezămintelor noastre economice.

Pentru conformitate:
Victor Tordășianu
secretar.

Scrisori către țărani.

XXIV.

Bade Șofroane!

Sunt ceasurile unsprezece din noapte, și eu încă tot mai scriu!...

Ai mei dorm cu toții și răsuful lor lin îmi mângâie biata inimă.

După o zi de muncă și de joc nevinovat, mreaja somnului îi leagă pe sânișul lin al odihnei. Dormiți, dragii tatii, — imi zic, — căci voi încă n'ati pătruns în tainele vieții, trupul și inima voastră trebuie să se întărească pentru lupta ce vă așteaptă. La capătul vostru veghez eu astăzi... Măne-poimăne, veți veghea voi la capătul alor voștri. Dormiți căci eu am pierdut de mult timpul fericit al copilăriei, când somnul binefăcător mă legăna în visurile lui de aur.

Nici nu mai știu une-ori, de-am fost și eu copil...

Până acum am scris *altora*, am stors din adâncul creierului incopierile *altor treburi*...

Și, acum, la ceasul unsprezece, m'apuc să-ți scriu D-tale, căci, pe când ai mei dorm, în tihna liniștită a nevinovăției, eu vreau să sbor, un ceas cel puțin, pe lanurile verzi ale satului meu, eu vreau, înainte de a o lăsa să se culce, să-mi trimet inima acasă, în satul nostru, acolo, unde mă chiamă toată dragostea mea.

Ce mult mă mângâie faptul că nu-s adunat de pe drumuri, că am și eu un reazăm gândurilor mele și reazămul acela nu-i altul decât dragostea de voi, pe cari v'am lăsat doinindu-vă doinele și bocindu-vă morții, căci doar știu eu bine că în locul meu s'au născut alții, știu eu bine că plecarea mea din sat nu l-a schimbat întru nimic. Aceleași flori înfloresc primăvara, aceleași doine răsună prin desișul crângurilor și pe întinsul lanurilor, aceleași doruri neimplinite fac să trăsără nevinovatul sân al fecioarelor, aceleași chiote voinicești străbat prin valea satului. Alți oameni, de sigur, dar aceeași lume.

Ce-mi pasă mie deci, de-oi muri azi, sau de-oi muri mâne!... Ce înseamnă la urma urmei viața unui om... Ceeace mă îngrijește, e să știu că vin alții în urmă-mi, cari vor bate la fel coasa pe nicovală, cari vor simți aceleași doruri, cari vor avea aceleași nădejdi.

Peaă omul, căci omul e supus peirii... Vorba e să trăiască satul.

Și legănat de dragostea alor mei, sbor acasă, cu toată simțirea, cu tot sufletul doririlor mele.

Ce lin s'asează streaja ochiului obosit și orbit de îmbăseala prefăcută a orașului, când dă de întinsul nemărginit al friii.

Ici holdele verzi se scaldă 'n poleială de rouă, legămate de-o boare lină, colo păpușoiul înalt și des își cântă fașăitul lui fagăduitor de belșug, iar prin pajștea colorată fel și fel auzi tainic: pitpalac, pitpalac, pitpalac!...

Și inima mea aleargă ca o albină de pe floare pe floare, culegând dulcele adevărate ale bunătății dumnezeiești. Ori ce pas a murit acum în mine. Ce-mi pasă de ziua de mâne!... Știu eu bine că desiluzia de azi m'așteaptă și mâne... Și la urma urmei, nici nu pot cere la oamenii de azi să fie alți oameni mâne. Ceeace cer este, ca mâne, înviorat în suflet de nădejdea celor de-acasă, să pot răspunde desiluziei cu acelaș dispreț, cu care i-am răspuns astăzi.

D-ta, bade Șofroane, nu vei prea pricepe cele ce ți-le scriu eu acum. Știu bine că vei zice: bietul om a nebunit, iote-l cum bate câmpii săracul de el. Știu eu că mai bine ai fi vrut să ți se rupă roatele carului și să cădem în vr'un șant, cu popă cu tot, decât să mă aduci la oraș și să mă vezi în halul ăsta.

D-ta, în liniștea patriarhală în care ți-ai trăit traiul, ai fost ferit de sbuciumările unei vieți frământate de cele mai negre chinuri și lovită de cele mai aspre înghețuri.

Gândul D-tale cinstit s'a mărginit în sat. Aci zi eu zi, într'ai D-tale, ți-ai tocit vieța când mai bine, când mai rău, fără doruri mari, fără păreri de rău. Seară cu seară ai mulțămînt Tatălui ceresc de binefacerile Lui, dimineață cu dimineață I-ai cerut îndurarea. Și cu nădejdea într'acest puternic Părinte, ai privit fortunile vieții 'n față, și ți-ai fumat pipa de tabac cu liniștea omului care nu se teme de rău și nu trage nădejde de mai bine.

Pe când noi, ai dela oraș cuprindem în zarea gândului toate incopierile traiului de-acum... Și dacă, pe lângă darul de-a cuprinde cu gândul frământarea lumii de azi, mai ai și-o inimă care să simtă cu cei ce sufer, apoi nu poți să ineci în tine povara acestor gânduri, nu poți să înbăcești în cap atâta clocot de durere. Trebuie să răsufli... Și așa, pe-o filă de hârtie albă, condeiul fuge ca mânat de vânt și așterne toate păsurile ce-ți frământă inima.

În alergarea lui, gândul meu s'asează sub strașina casei părintești. Mai trăiește încă cuibul fericirii copilăriei mele. Aceiași pereți albi strălucesc în zarea soarelui, frăgarul bătrân stă încă falnic și tăcut. Câte n'a văzut frăgarul acesta, câte povești n'ar putea spune el. Doar' coperișul casei, peste care a dat atâtea vremuri rele, își vaită anii bătrâneții.

Și caut să pătrund înlăuntru prin ochiul ferestrii.

Aceiaș laviță stă lângă perete, masa e tot la locul ei, și patul asemenea. La foc aceiași copii stau ghemuiți păzind ceauul cu mămăligă să nu dea'n foc. Doar' fețele imi sunt necunoscut.

Aceiaș lume și totuș alți oameni.

Îndurerat de amintirea copilăriei gândul meu sboară în țintirim, lângă două cruci putrede cari se leagă în bătaia vântului. Și acolo, într'ai mei, inima-și desleagă băierile dând drum unei simțiri care nu se poate descrie.

Și crezi d-ta că povestea mea-i unică?

Nu!...

Aceiaș poveste e și-a altora.

Alți oameni, aceleași dureri.

Vezi, bade Șofroane, sunt în lumea asta, nădejdi mari, cari ar cuprinde cu întinderea lor întreaga fire, dar sunt și neputințe cari nu pot umplea golul unui paiu. O scanteie de duh e 'n stare să sfarme un munte, pe când atâtea sute de brațe nu-l pot găuri.

De ce oare nu poate face elefantul aceea ce poate face o furnică și, totuș, dacă laba acestui puternic animal ar călca peste un cuib de furnici le-ar nimici.

Sunt taine ale friii acestea, greu de înțeles, și totuș cu atâta meștesug incopiate. Cine a orânduit astfel lucrul? Noi oamenii? De sigur că nu! Altă putere este care a dat furnicei în-sușiri mai mari ca elefantului și totuș ce deosebire e între el și mica furnică.

Iată cât de slabă este pătrunderea minții noastre în tainele maistorului care le-a așezat toate acestea după tipicul lor.

Și cine-i acel mare maistor, cine-i ziditorul a toate orânduelile lumii, dacă nu Tatăl ceresc? Căci cine poate purta grije de hrana micului viermuleț, cum și de aceea a animalului puternic, decât acela care i-a zămislit? Cine deci conduce toate mișcărilor noastre și poartă de grije de toate faptele noastre, dacă nu Acela care ne-a creat și ne-a dat darul gândirii, podoaba cea mai scumpă de care este omul împărțit.

Cu supunere și cu sfială imi plec deci capul înaintea Creatorului, pentrucă străbaterea minții mele-i prea mărginită ca să cunoască pe deplin cărările vieții, pe cari el mi-a orânduit să umblu.

Și-așa gândul meu, întărit de siguranța că trăiește în ceruri un Tată care poartă pașii vieții mele, se desparte de acele două cruci și sboară în vârtejul lumii ca să-și împlinească soartea, după cum va porunci ziditorul a toate.

Crede deci în Domnul Măririi, ziditorul omului și sădește, încât poți, increderea aceasta în sufletul alor D-tale.

Fă să străbată peste veacuri numele lui cel sfânt, fă să se sălășuiască în inima D-tale și într'alor D-tale voința Lui preainaltă — și — nu te teme de nimic!...

Căci s'au găsit oameni, cari în micimea și îngustimea minții lor caută să tăgăduiască puterea dumnezeirii, bade Șofroane!... Atât de se parte a ajuns îndrăzneala omului, încât caută să descoasă tainele cerescului Părinte. Totuș cercetările lor n'au putut slăbi adevărul credinței noastre, făr' să-l întărească și mai mult.

Nefiind deci ai noștri ci ai Creatorului nostru, să nu ne ridicăm gândul asupra Lui, făr' cu credința tare, care a fost reazămul părinților noștri, să ne ducem vieța, împlinind poruncile Lui.

Cu gândul acesta se frământă creierul meu mărginit, pe când geana ochiului se lasă do-moală și obosită asupra vederii. Cu gândul acesta mă întorc și ascult răsufierea ușoară a copilașilor mei, zicându-mi: Doamne, Ție ți-i incredințez, căci tot ce-i al meu, mai întâi al Tău este!... Fă Doamne ca să se sălășluiească tronul măririi Tale în sufletul lor, fă, ca prin ei și urmașii lor să viezi în vecii vecilor.

Delasântioana.

ȘTIRI.

Aviz. Rugăm pe abonații noștri cari sunt în restanță cu plata abonamentului să binevoiască a se achita de urgență căci îmbunătățirile ce am adus revistei sunt împreunate cu mari greutate materiale.

Demonstrații contra banului Croat. Tinerimea din Zagrab a inscenat o mare demonstrație în contra Banului care eșise Joi seara la plimbare însoțit fiind de șeful secției Crukovici și comitele suprem Vucetici. Eșind dintr'o tutungerie unde-și cumpăraseră niște țigări, a fost huiduit și fluerat, tinerii au năvălit asupra lui cu bastoanele cântând cântece naționale croate. Situația fiind critică, el s'a refugiat într'o farmacie; în câteva minute farmacia a fost inconjurată de mii de oameni cari strigau: *Jos cu Banul! Jos maghiarii!* A intervenit poliția, care a fost huiduită și bătută cu pietre; mai mulți polițiști au fost răniți.

Zaharie Bârsan în Brașov. Harnicul nostru artist își începe turneul său în ziua de 29 Martie st. n. dând prima reprezentație teatrală în Brașov. Îi dorim deplin succes.

Reforma armatei române. În ședința din 20 Martie camera a votat unanim proiectul de reorganizare al armatei prezentat de d-l general Averescu ministru de războiu, adecă introducerea serviciului militar de 2 ani.

Adunări socialiste în capitală. În ziua de 20 l. c. partidul social-democrat a ținut 50 de adunări în cari protestau în contra amenințării lui Andrassy de-a desființa reuniunile socialiste. S'a făcut apel la muncitorime ca să fie gata în orice clipă, la luptele cari se vor da îndatăce guvernul va prezenta proiectul său referitor la sufragiul universal. Din partea poliției s'au luat măsuri energice cu ocaziunea acestor adunări, însă a fost de prisos, fiindcă muncitorimea s'a împrăștiat în liniște.

Conferența d-lui I. G. Ludu ținută în 22 l. c. în „Casa Națională“ asupra operelor lui M. Sadoveanu a avut un succes deplin. Conferențiarul într'o limbă bogată după ce a făcut o reconstruire în liniamente generale a operelor lui Sadoveanu, a stăruit într'un procedeu foarte reușit asupra aptitudinilor prozatorului, îndeosebi asupra romanticizmului din primele — și asupra notei reale din ultimele volume, în fine asupra concepției sociale. Conferențiarul a fost viu aplaudat.

O frumoasă producțiune teatrală a avut loc în comuna Criș (l. Sighișoara) în seara de 3/16 Faur a. c. La 7½ seara sala școlii era ticsită de popor. Producțiunea s'a început cu marșul: *Haidetți frați cu arma'n mână*, cântat de tinerime. A urmat piesa „Paza Maicei Sfinte“ dramă în 4 acte de A. Pop. Rolurile au fost interpretate de feciori și fete, cari au jucat foarte bine. Ca punct al treilea urmează poezia „Limba mea“ declamată de drăgălașa fetiță Mariți Gheaju. Cu o vioiciune de nedescris ne spune, că limba românească e cea mai frumoasă dintre toate limbile lăsate de D-zeu pe pământ, și chiar împărăteasă să ajungă, limba tot nu și-o lasă! E viu aplaudată și rechemată

pe scenă. Punctul din urmă e piesa „Măța cu clopot“, comedie de I. Vulcan, care a produs mult haz. Să fii văzut pe românașii noștri prinși în horă, de-ți eră mai mare dragu. Străinilor a făcut o bună impresie portul nostru românesc, căci nu se mai puteau sătura privindu-l. Piesa a fost jucată bine și laudă se cuvine atât diletanților cât și conducătorului lor, învățătorului care n'a pregetat să instrueze pe tineri. Am dori ca să auzim despre astfel de lucruri bune în toate satele noastre, căci pe lângă folosul moral ele aduc adesea, ca și în cazul de față și un frumos venit material.

Moartea lui Vasile Cioban. În comuna Roșia-Montană, a murit bătrânul Vasile Cioban în etate de 79 ani. Răposatul e părintele d-rilor Aurel, Virgil și Pompiliu Cioban. Să-i fie țărâna ușoară!

Condamnat. Advocatul slovac Dr. Mihail Zibrin din Brezno-bánya a fost condamnat la 500 cor. amendă sau 20 zile închisoare, pentru că a strigat „Trăiască Juriga și Hlinca“. Pană când tot așa!

Baronul Rauch în Budapesta. Banul Croației a fost Vineri în 21 Martie în Budapesta, și se afirmă că a avut o lungă întrevedere cu ministrul Wekerle. În dietă se colpotează știrea că guvernul maghiar a imputernicit pe baronul Rauch să ia cele mai extreme măsuri în contra coaliției Croato-Sârbe.

Asigurarea călătorilor de pe căile ferate ungare. Se lucrează un proiect de lege care va aduce mari servicii publicului călător. Fieștecare călător e asigurat cu 25,000 de coroane dela momentul când să urcă pe tren. Taxa de asigurare se va încasa prin urcarea de 20 bani la fiecare bilet.

Vizita împăratului Wilhelm la Viena. Se vestește că împăratul Wilhelm după ce se va întoarce dela Corfu unde se va întâlni cu regele George al Greciei, se va duce la Viena spre a felicita pe Monarchul nostru cu ocaziunea jubileului său.

„Crișana“ institut de credit și de economii societate pe acții în Brad anunță, că acest institut, ale cărui statute au fost aprobate prin decisul nr. 1731/908 polg. al Tribunalului reg. din

Deva, în prima adunare generală extraordinară ținută la 15 Martie 1908 s'a contopit cu însoțirea „Crișana“, societate de economii și credit în Brad, primind întreaga avere a acesteia cu toate activele și pasivele ei și garanța atât față de membrii însoțirii „Crișana“ cât și față de creditorii acesteia.

Incepând deci cu numita zi societatea pe acții „Crișana“ va continua activitatea însoțirii cu același nume, care încetează a mai exista.

Îmbunătățirea stărei ofițerilor din România. D-l St. Filipescu Drăgășani în ședința din 20 l. c. a camerei a propus d-lui ministru de războiu îmbunătățirea soartei ofițerilor. D-sa a declarat că are să îmbunătățească soarta ofițerilor printr'o serie de măsuri indirecte simplificând uniformele și alte îmbunătățiri.

Moartea unui scriitor italian. Zilele aceste a murit Edmondo Amicis, unul dintre cei mai populari scriitori ai Italiei. Răposatul a fost soldat la tinerete, și a luat parte la războiul în contra Austriei. Mai târziu a părăsit cariera de ofițer și s'a dedicat cu totul literelor. A publicat poezii, romane și admirabile descrieri de călătorie. Unele din aceste au fost traduse în mai multe limbi. Amicis a trăit 62 de ani.

Proprietar-editor: OCTAVIAN GOGA.
Red. responsabil: OVIDIU GRITTA.

Spre plăcută știre!

— După o favorabilă cumpărare, sunt în plăcuta pozițiune a oferi Onoratului public cele mai bune și ieftine articole de primăvară.

Cu deosebită stimă:

Gerson Grünblatt,
confețiune de ghețe și pălării
pentru Dame, Domni și copii

Sibiu, Piața mare Nr. 3-5.
Palatul Bodencredit Anst.

2-10

Banca de asigurare

„TRANSYLVANIA“

— din Sibiu —

intemeiată la anul 1868

în Sibiu, str. Cîsnădiei Nr. 5 (edificiile proprii).

Fonduri de întemeiere și de rezervă 2.120.131.91 cor.!

asigurează în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune,
edificii de orice fel, mărfuri, mobile, vite, produse economice etc.

asupra vieții

în toate combinațiile: capitale pentru cazul morții, asigurări de zestre, de copii, de studii, rente pe viață etc.

==== Asigurări populare fără cercetare medicală. ====

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului scadent la decedare.

Valori asigurate contra incendiului:	Capitale asigurate asupra vieții:
94.975.294 — coroane.	9.293.195 — coroane.

Dela întemeiere s'au solvit:

pentru despăgubiri de incendii	4.295.120.15 coroane,
pentru capitale asigurate pe viață	3.760.810.21 coroane.

Oferte și orice informațiuni se pot lua dela: Direcțiune în Sibiu, str. Cîsnădiei Nr. 5, etagiu I, curtea I, și la agenturile principale din Arad, Brașov, Cluj și Bistrița, cum și dela subagenții din toate comunele mai mari.